

זבחים לב

משה שווערד

1. תלמוד בבלי מסכת חולין דף ב עמוד א
הכל שוחטין ושחיטתן כשרה, חוץ מחרש שוטה וקטן...

2. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד א
הכל שוחטין - כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים דף לא:): כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשים דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו ברישא אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דלא קתני הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים כדקתני בתמורה (דף ב.) התם אצטריך למיתנייה כדפירש בריש תמורה משום דכל הפרשה כולה נאמרה בלשון זכר אבל הכא אין חידוש באשה יותר מבאיש ובפרק כל הפסולין (דף לא:): גבי קדשים איצטריך למיתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפילו כהנות.

3. תוספות הרא"ש מסכת חולין דף ב עמוד א
ואותו חכם שכתב הלכות ארץ ישראל כתב חומרות מדעתו וכמו כן כתב שחט ולא בירך שחיטתו פסולה.

4. ספר מרומי שדה (זבחים דף לא ע/ב)
תום' ד"ה שהשחיטה... מכאן תשובה למה שכתבו בהלכות א"י דנשים לא ישחטו כו'. והנה בפסחים דף ד' ב' א"י הימנוהו רבנן בדרבנן, מוכח דבדאורייתא לא מהימני. וכתב הר"ן משום דבדבר ספק דעתן קלה וסומכות שאין כאן חמץ. וה"נ בבדיקת סכין יש לחוש שיסמכו שאין כאן פגימה, וכ"כ הפמ"ג. אבל במקדש שאין הסכין נפגם כל כך....

• [כל' שאפשר שפסולות לשחוט חולין וכשרות לשחוט קדשים]

5. תוספות קידושין דף ע/ב
אין בודקין מן המזבח ולמעלה כו' - ... אבל הא [דתנן] אין בודקין מן המזבח ולמעלה רבותא הוא דמיירי אפילו בעבודות הכשרות בזרים כגון שחיטה או הפשט אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין:

6. שולחן ערוך יורה דעה הלכות שחיטה סימן א
הכל שוחטין לכתחלה, אפילו נשים. הגה: יש אומרים שאין להניח נשים לשחוט, שכבר נהגו שלא לשחוט, וכן המנהג שאין הנשים שוחטות (ב"י בשם האגור)

7. ט"ז יורה דעה סימן א
(א) אפילו נשים. - כן הוכיחו התוס' ריש חולין מדתנן פרק כל הפסולין (דף לא) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשירה וחשיב שם נשי' ועבדי' וטמא במוקדשין ואמרי' התם דאפי' לכתחלה שוחטין וקאמר לשון דיעבד משום טמא במוקדשין ולא אמר משו' נשים ש"מ דנשים אפי' לכתחלה וקשה לי ממ"ש התוס' בקדושין (דף עז) [עז] לענין עבודה וז"ל אף על גב דשחיטה כשירה בנשים ועבדים היינו דיעבד אבל לכתחלה לא עבדי כי אם מיוחסין שבישראל עכ"ל א"כ קשה (דילמא) [דלימא] מ"ה אמר בפ' כל הפסולין לשון דיעבד וי"ל דהוא דיעבד לאו לענין איסור קאמר דודאי מותר מן הדין אפי' לכתחלה אלא דשם מיירי בהיפוך מה שסיימו התם דלכתחלה נמנעים מעצמם כי אם מיוחסים או משום חומרא יתירא אין מניחים לכתחלה כ"א למיוחסים:

8. קרו אורה על מסכת זבחים דף לב/א
תוס' בד"ה שהשחיטה כשירה בנשים כו' עי' תוס' קידושין דף נ"ב (ע"ב ד"ה וכי) שהקשו מכאן לפי' רש"י דאשה אסורה ליכנס לעזרה מהא דאשה שוחטת לכתחילה ע"ש. ואין מזה הכרח דאפשר בסכין ארוכה וליכא למימר דילמא אתיא לאמשוכי דלכ"ע ליכא בנשים ליכנס לעזרה אלא איסור דרבנן ולא שייך למיגזר. ובלא"ה אין כאן קושיא כ"כ דרש"י ז"ל מודה דלצורך עבודה נכנסת ואפילו לסמוך דאינה מחויבת יכולה ליכנס דנשים סומכות רשות וה"נ מותרת לשחוט קרבנה ולא כ' רש"י ז"ל דיש איסור אלא שלא לצורך עבודה וק"ל:

9. ריטב"א על מסכת יומא דף כה/א

וב' הדפנות בכהן החמישי. והקרבים כולם בכהן ו' וזהו שאמרו לקמן ששה לטלה והא דמפייסין על השוחט משום דאע"פ שהשחיטה כשרה בזר מצותה בכהן לכתחילה כדאיתא התם בזבחים והרגל נקרא כאן כל הירך והשוק והרגל והידיים הן הכתפות:

10. תוספות מסכת זבחים דף לא עמוד ב

ובטמאים - ...וא"ת תיפוק ליה דלמא אתיא לאימשוכי בפנים ... וי"ל דבטהור שייך למיגזר טפי דלמא אתי לאימשוכי אבל טמא מיזהר זהיר ומיזכר ומשום הכי לא נקט נמי שמא יכניס ידו לפנים אע"ג דאיכא איסורא למאן דאמר (לקמן לב:) ביאה במקצת שמה ביאה ומיהו איכא למימר דנקט טעמא דהוי לכולי עלמא

והקשה ה"ר אפרים והיאך במוקדשין שוחט דאע"ג דמוקי לה בגמ' בסכין ארוכה אין יתכן שיהא כל כך ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל ...

- וי"ל דהיכא דנטמא בעזרת נשים לא החמירו עליו לצאת... מתוך כך מחלק רבינו תם דלא גזור היכא דנטמא בעזרה
- ומורי מתרץ דבעזרת נשים החמירו יותר משאר מקומות אע"פ שסמוכים ממש למחנה לוייה לפי שהוא מקום כניסה ויציאה לכל אדם יותר שדרך שם נכנסין לעזרת ישראל דרך שער נקנור שהוא שער האיתון המשמש הכניסה והיציאה ...
- וה"ר אפרים היה מפרש דמשכחת לה דשחיט טמא דרך גגין ועליות דלא נתקדשן ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה שאין יכול להכניס שם ידו ...
- רמב"ם פירוש המשניות - מסכת זבחים פרק ג משנה א והטמא אסור לו ליכנס לעזרה כמו שזכרנו בשבועות, לפי שזה אפשר בהיות הסכין ארוך ושוחט והוא חוץ לעזרה או אם שגג ונכנס לעזרה (או כצ"ל וכ"כ התי"ט) שעבר ג"כ.

11. הגרי"ז על מסכת זבחים דף לא ע/ב

בתוס' כתבו (בסוד"ה ובטמאים) דלהכי לא אפשר למצורע להכניס ידו לבהונות לשאר הלשכות דאינם בכלל איסור כניסה של טבול יום לעזרת נשים משום דכתיב פתח אוהל מועד דהיינו בשער נקנור וכו'. ונראה מדבריהם דהא דבעינן שיעמוד המצורע למתן בהונות בשער נקנור, הוא לא רק משום דבעינן שיעניס ידיו לעזרה ולהוציא הדם בחוץ א"א משום דמיפסל ביוצא, וגם הא דבעינן שיהא המתן בהונות לפנים, דהא זה אפשר לקיומי גם בשאר לשכות, והרי דיש בזה דין מיוחד במצורע שיעמוד בשער נקנור... הרי דיש דין מיוחד בעמידתו שצריך לעמוד לפני ה', לקיים בזה הדין והעמידה, והנה מדאמרינן דמעמידין בשער נקנור, חזינן מזה שלדין זה דבעינן והעמיד הכהן לפני ה' דוקא שער נקנור מיקרי לפני ה' ולא כל מחנה לוייה... ומתורץ בזה קושית התוס' יבמות (דף ז' ע"ב בד"ה זה נכנס) למה נמנעו מלקדשם, יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו לשער נקנור, ועפ"מ שהעלינו מכל הנך ראיות דיש בזה דין מיוחד של עמידת המצורע לפני ה' ולדין זה דוקא שער נקנור מיקרי לפני ה' ולא כל מחנה לוייה, א"כ אם היה מתקדש שער נקנור ג"כ לא היה יכול לקיים הדין של עמידה לפני ה' בעזרת נשים, דעזרת נשים לא מיקרי לפני ה', דדוקא שער נקנור מיקרי לפני ה', וע"כ נמנעו מלקדש שער נקנור, כדי שיוכל לקיים בשער נקנור הדין של עמידת המצורעין:

12. הגרי"ז על מסכת זבחים דף לא ע/ב

ובעיקר השאלה למה נשתנו שער נקנור מכל מחנה לוייה דמיקרי לפני ה', הנה ברש"י סוטה (דף ח' ע"א בד"ה לפני ה'), פירש הטעם משום דהוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה לכל באי עזרה, ונראה דבא לתת טעם למה דוקא שער נקנור מיקרי לפני ה' ולא כל מחנה לוייה, משום דכל דין כניסה ויציאה מיקרי מקום עזרה ואף דאין לו קדושת עזרה, וברמב"ם בהלכות סוטה (פ"ג הל"ג) כתב הטעם מפני שהוא מכוון ביותר כנגד קה"ק, וזהו רק טעם למה דוקא שער מזרחית ולא שערים אחרים, וכמו להלן משער מזרחי שגם הוא מכוון כנגד קה"ק, למה לא מיקרי לפני ה', דהכי גמירי לן דדוקא שער נקנור מיקרי לפני ה' ולא חוץ לשער: ויש להוסיף בזה טעם מובן למה דוקא שער נקנור מיקרי לפני ה' עפ"מ דאמרינן בפסחים (דף פ"ד ע"ב) החלונות ועובי הפתח כלפנים דמי וחשיב מקום אחר לאכילת הפסח, וא"כ ה"נ בעזרה אף דלא נתקדש השער בקדושת העזרה, אבל לפני ה' אינו תלוי כלל בקדושת עזרה, אלא דבעינן רק לפני ה', ומקום עזרה כולה מיקרי לפני ה', כיון דתוך הפתח כלפנים דמי לכל מילי גם להא דלפני ה' מקרי תוך הפתח כלפנים וע"כ גם שער נקנור מיקרי לפני ה', ובדף ל"ג ע"א דמקשינן בגמרא וליעבד פישפש ופרש"י ויעמוד מצורע בחללו ויכניס ידו ויסמוך, ולכאורה קשה ע"פ דברינו דבעינן עמידה לפני ה' דוקא בשער נקנור, ואפשר דלא בעינן עמידה בכל עת רק במתן בהונות, ועוד נראה דיכול לקיים הדין עמידה בשער נקנור, ואח"כ ילך לפישפש לקיים מצות סמיכה:

13. חדושי הגר"ח הלוי - הלכות פסולי המוקדשין פרק יד הלכה ב

אחד מן הפסולים לעבודה שקבל הדם או הוליד או זרק וחשבת בשעת העבודה מחשבת מקום או מחשבת הזמן לא פסל במחשבתו לפי שאינו ראוי לעבודה, ואותו הדם שקבל או שזרק מקצתו ישפך לאמה, ואם נשאר דם הנפש יחזור הראוי לעבודה ויקבל במחשבה נכונה עכ"ל:

וצ"ע במה שפסק דאיתו הדם שזרק ממנו מקצתו ישפך לאמה, ואם נשאר דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, דממה נפשך אם הוא זריקה לענין שיהא נעשה הדם הנשאר שירים או דחוי א"כ גם בנשאר דם הנפש אמאי יחזור ויקבל, ואם לא הוא זריקה א"כ גם אותו הדם שבכוס למה אינו ראוי לזריקה:

ובאמת דסיוס דברי הרמב"ם דאם נשאר דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, היא גמ' מפורשת בזבחים דף ל"ד [ע"ב] ובמעילה דף ה' [ע"ב] דכל הפסולין חוץ מטמא אינו עושין שירים, וגם בטמא אם הזריקה היא גם במחשבת פסול, או שהיתה הזריקה גם שלא במקומו הא מבואר בזבחים דף כ"ו דיחזור הכשר ויקבל, והיינו משום דלא חשיבא זריקה כלל, אבל הא מיהא צ"ע אמאי אותו הדם שזרק ממנו מקצת ישפך לאמה, כיון דלא חשיבא זריקה כלל, א"כ הא זה הדם עצמו עוד ראוי לזריקה:

והנראה לומר בדעת הרמב"ם, דחלוק דין שירים מדין דחוי, השירים עיקר דינם הוא דהזריקה היא שעושה את הדם הנשאר שירים, וחל על החפצא שם שירים, וכדחזינן דחייל עליהו דין שפיכת יסוד, ודחויין עיקר דינם הוא דכיון דנתקיים זריקה בהקרבתו ואין צורך בהן ממילא נעשין דחויין, ולא חל עליהן שום דין, וזהו טעמא דדם שבצואר דהוי דחוי, דחשוב לא נעשה בו זריקה, ורק דנעשה דחוי ממילא משום דאין בהקרבתו עוד עבודת זריקה:

אשר ע"כ אם מצינו גוונא שתהא זריקה בהדם עצמו, ולא נתקיימה זריקה בהקרבתו, ובגוף הקרבן תוכל לחול עוד זריקה, הדר דינא דלענין שירים דעצם הזריקה עושה אותן שירים, די במה דאיכא זריקה בהדם, דהדם הנשאר הוי שירי זריקה וחייל עליה שם שירים, וממילא דאינו ראוי לזריקה מפני חלות שם שירים שעליו, משא"כ בדם שבצואר דאין בו זריקה העושה אותו שירים, ורק דהוי דחוי ממילא משום דנתקיימה הזריקה בהקרבתו, ואין צורך בהם, וא"כ היכא דלא נתקיימה זריקה בגוף הקרבן, ויוכל לחול בו עוד זריקה, ע"כ לא איכפת לן מה דנעשה זריקה בהדם, דמ"מ כל שהקרבתו יש בו עוד דין זריקה, הרי הדם הנשאר ראוי הוא לזריקה ואין בו דין דחוי:

ועל כן סובר הרמב"ם דכן הוא הדין בכל הפסולין שזרקו ובטמא שזרק שלא במקומו או במחשבת פסול, דאע"ג דלא הוא זריקה בעצם הקרבן ואינה עושה דחוי, אבל מ"מ בהדם עצמו יש בו דין זריקה, וממילא דהדם הנשאר בכוס זה יש בו דין שירים, ולא חזי עוד לזריקה, ועל כן שפיר מחלק הרמב"ם, דדם הנשאר בכוס זה ישפך לאמה, ושבצואר בהמה יחזור הכשר ויקבלנו, וכמו שנתבאר:

ונראה דהכי הוא גם דוקיא דמתניתין דל"ב שם [ע"א] דתנן נתן את הניתנין למטה למעלה וכו' אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, ש"מ דדם שבכוס זה מיהא לא חזי לזריקה, והרי שם איירי בזרקהו פסולים, הרי להדיא כדעת הרמב"ם דלגבי הדם שבכוס זה מהניא זריקת הפסולין לאשווייה שירים, וישפך לאמה, הואיל שנעשה ע"י פסולין לעבודה:

14. קרן אורה על מסכת זבחים דף לב/א

והרמב"ם ז"ל בפרק א' מה' פסולי המוקדשין (הלכה א) כ' דטמא אסור לשחוט אע"פ שהוא חוץ לעזרה ופשט ידיו לעזרה ושחט שמא יגע בבשר. ודקדק הלח"מ הא בגמרא אמרינן דעביד סכין ארוכה ות' דזה אליבא דמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה אבל למאי דק"ל (פרק ג מה' ביאת מקדש הלכה יח) דלא שמה ביאה מותר לשחוט ע"י פשיטות ידו אי לאו דשמא יגע בבשר. ואין זה מובן דהא איסורא איכא ל"ע גם בביאה במקצת כמבואר בד' הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' ביאת מקדש (שם) וא"כ בלא"ה אסור לכתחילה לשחוט ע"י פשיטת יד. ונראה דמש"כ הרמב"ם ז"ל ופשט ידיו בעזרה אין כוונתו שהכניס ידיו לעזרה אלא ע"י סכין ארוכה וכמש"כ בפירוש המשנה ג"כ ולקמן בשמעתין יבואר יותר בזה בס"ד:

15. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יא

אין סומכין אלא בעזרה, סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך מבפנים, ואם היה בעל הקרבן עומד בחוץ והכניס ידו לפנים וסמך סמיכתו כשירה, והוא שיסמוך בכל כחו, ואין סומך אלא טהור ואם סמך הטמא סמך.

16. כסף משנה הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יא

... ברפ"ג דזבחים (דף ל"ב) אהא דתנן שהשחיטה כשרה בטמאים ורמינהי וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים מדרבנן. ומשמע לרבינו דאסמיכה נמי קאי ומש"ה אם סמך וסמך ואפי' את"ל שסובר דסמיכה בטהורים כשסמכו טמאים אפי' אם נאמר דלא הוא סמיכה הא אמרן שאם לא סמך כפר:

17. לחם משנה הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יא

ואם סמך הטמא סמך וכו'. כתב הבכ"מ ז"ל דמ"ש בריש פ"ג דזבחים (דף ל"ב) מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים דשחיטה הוי מדרבנן גזירה שמא יגע ואית ליה לרבינו ז"ל דה"ה בסמיכה דהוי מדרבנן ולכך כתב דאם סמך בדיעבד דהוי סמיכה ואי אפשר לומר כן דשם אמרו מאי שנא סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה נמי הכתיב וכו' ופי' רש"י ז"ל מאי שנא דבטהורים מדאורייתא דכתיב

לפני ה' וכו' ומוכרח הוא לפרש כן משמע דסמיכה מדאורייתא, גם מה שתירץ עוד דהא דאמרינן אם לא סמך כפר אינו נכון דהתם אמרינן מעלה עליו כאילו לא כפר וכאן כתב רבינו ז"ל דסמך משמע דסמיכתו כשרה וכפר. ונראה לי לומר דנפקא ליה לרבינו ז"ל משום דאמר שם סמיכה נמי אפשר דמעיל ידיה וסמך כלומר ואמאי אמרת דסמיכה בטהורים מדאורייתא ותירצו קא סבר ביאה במקצת שמה ביאה וכיון דרבינו ז"ל פסק בפ"ג מהל' ביאת מקדש דביאה במקצת לא שמה ביאה לכך פסק כי קושית הגמרא דסמיכה לאו דאורייתא בטהורין דאפשר דמעיל ידיה וסמך אלא מדרבנן הוי גזירה שמא יכנס לעזרה לסמוך כשהוא טמא אבל מדאורייתא כשירה אפילו בטמאים:

18. תוספות מסכת יבמות דף ז עמוד ב

זה נכנס - שהיה צריך לבא להר הבית לעמוד בשער נקנור ולהכניס ידיו לעזרה וליתן לו מן הדם בבהונות ושערי נקנור לא נתקדשו כדאמרינן בכיצד צולין (פסחים דף פה: ושם) שכל השערים נתקדשו חוץ משערי נקנור ששם מצורע עומד ומכניס ידיו לבהונות וא"ת למה נמנעו בשביל כך מלקדשם יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו לשער נקנור ...

• ואומר רבינו תם דעשוי בשביל תקנת מצורעים שיעמדו שם שיגין עליהם השער בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים.

• ופירש ריב"ן דאין זה לפני ה' דלא הוי באויר העזרה ואין נראה דאי הוה קדוש כקדושת העזרה הוי שפיר לפני ה'

• הגרי"ז על מסכת זבחים דף לא ע/ב

ומתורץ בזה קושית התוס' יבמות (דף ז' ע"ב בד"ה זה נכנס) למה נמנעו מלקדשם, יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו לשער נקנור, ועפ"מ שהעלינו מכל הנך ראיות דיש בזה דין מיוחד של עמידת המצורע לפני ה' ולדין זה דוקא שער נקנור מיקרי לפני ה' ולא כל מחנה לוויה, א"כ אם היה מתקדש שער נקנור ג"כ לא היה יכול לקיים הדין של עמידה לפני ה' בעזרת נשים, דעזרת נשים לא מיקרי לפני ה', דדוקא שער נקנור מיקרי לפני ה', וע"כ נמנעו מלקדש שער נקנור, כדי שיוכל לקיים בשער נקנור הדין של עמידת המצורעין:

19. תוספות מסכת יבמות דף ז עמוד ב

ואמר עולא מה טעם כו' - פירוש כיון דביאה במקצת שמה ביאה מה טעם התירו חכמים להכניס ידיו לבהונות ואם תאמר וכיון דשמה ביאה ואפילו הכי שרי מקצתו משום דאי אפשר בענין אחר א"כ כולו נמי לישתרי וי"ל דלא ניחא שידחה ביאת כולו דכתיב בהדיא ואל המקדש לא תבא אבל ביאה במקצת לא כתיב בהדיא אלא מהיקשא גמר לה עולא התם מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת כו' ועוד יש לומר כיון דאפשר על ידי ביאה במקצת אם יכנס כולו חייב מידי דהוה אהיה לו דרך קצרה ובא לו בארוכה.